

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Poastačujuhuse/adresse Tel: 78 47 40 00
Poastaboksa/postboks 3 Org.nr: 974 760 347
9735 Kárášjohka/Karasjok [várdde oktavuoda/ta kontakt](#)
Áššemeannudeadji Kirsten Anne Guttorm
saksbehandler
Tel: +47 78 47 41 56

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

ÁŠŠI/SAK
20/556 - 5

MIN ČUJ./VÁR REF.
22/26364

DIN ČUJ./DERES REF.

BEAIVI/DATO
12.08.2022

Høring på myndighetenes håndtering av koronapandemien – del 2 — Rapport fra Koronakommisjonen

Sametinget viser til høring på Koronakommisjonens rapport del 2.

Som Koronakommisjonen spesielt vektlegger, er tydelig rolle- og ansvarsfordeling, kunnskap, planer og øvelser en forutsetning for god krisehåndtering. Bevisstheten rundt dette, og utfordringene som oppstår ved at det samiske samfunn har tilleggsfaktorer som blant annet språk og grenseoverskridende kontakt gjør det nødvendig å være klar over og vektlegge ulike tiltak.

Sápmi kjenner ingen grenser - men samene kjenner på grensene hver dag. Spesielt under Covid-19-pandemien har vi kjent på hverdagshindrene. Det er spesielt de som bor nært grensene, og de som driver med næring over grensene som blir berørte. Men det gjelder hele det samiske samfunn. Rapporten berører ikke grensehindringer direkte, men det er relevant for Sametinget å ta det med her.

Samisk Parlamentarisk Råd (SPR) har levert en egen rapport som har identifisert en rekke grensehinder i samiske områder og dette har blitt særlig utfordrende under en pandemi. SPR er et parlamentarisk samarbeidsorgan mellom sametinget i Finland, Sametinget i Norge og Sametinget i Sverige. Rapporten er lagt ved her.

Sametingets plenum har også behandlet en egen sak i januar 2022 – 10/22 – Grensenedbygging i Sápmi. Denne er også lagt ved her.

Begge vedleggene har tema ut over det som direkte er tema i Koronakommisjonens rapport, men er allikevel relevant informasjon og kunnskap for myndighetene i denne type prosesser. I disse dokumentene er det både vist til mulige løsninger og anbefalinger.

Sametinget har i tillegg gitt innspill på ulike fagfelt til relevante departement og vi oppfordrer departementene til å samkjøre sine prosesser for en best mulig oversikt og et best mulig resultat i videre arbeid.

Sametinget vil i denne høringen spesielt trekke fram følgende relevante moment:

Språk

Det at viktig og riktig informasjon når befolkningen er sett på som vesentlig i denne sammenheng. Sametinget erfarer at informasjon på de samiske språk ikke ble prioritert og dette er kritikkverdig. Løpende og viktig informasjon vil på den måten ikke nå ut til, eller bli forstått av, de som behersker samisk best. Dette kan ha vært en bidragende faktor til lavere vaksinasjonsgrad i enkelte samiske områder.

Sametinget vil videre poengtere at med samiske språk menes nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk, som er de offisielle samiske språkene i Norge. Dette innebærer at det ligger en forventning om at informasjon som angår hele befolkningen skal oversettes til alle de tre samiske språk. Under starten av pandemien opplevde Sametinget at det kun var nordsamisk som ble prioritert, og at Sametinget selv måtte koste oversetting av materiell til sør og lulesamisk. Det vil være viktig i fremtidige krisehåndtering at ansvaret for oversetting til de samiske språk er avklart, og at språkene behandles likeverdige.

Regelverk tilpasset samisk samfunnsstruktur

Myndighetene har vært altfor sen den til å vurdere tilpassing av regelverk til den samiske samfunnsstrukturen. Tette familiebånd på begge sider av grensen har hatt uforholdsmessig store utfordringer, for eksempel der barn har hatt en forelder på hver side av grensen. Et annet eksempel er reindrifta og de utfordringene de har hatt. Dette peker på manglende innarbeidelse og forståelse av det samiske samfunnet i beredskapsplaner.

Vi vil i denne sammenheng vise til at Finland tilpasset muligheten for grensepassering for den samiske befolkning, spesielt for samiske næringsutøvere.

Helse

Grensestenginger har hatt konsekvenser for samiske pasienter, særlig fra finsk og svensk side av Sápmi til Norge. Det er en egen behandlingsavtale mellom Helse Nord og aktuelle distrikt i Sverige og Finland. Samiske pasienter har ikke hatt mulighet til å benytte seg av samisk spesialisthelsetjeneste (SANKS) som er lokalisert på norsk side. Ventetiden for samiske pasienter fra svensk og finsk side har økt. Digital behandling har vært benyttet, men for svært syke pasienter har ikke digital behandling vært mulig. Sametinget har fått tilbakemelding på at stengte grenser har medført svært alvorlige konsekvenser for flere pasienter.

Opplæring

Stenging av skolene i forbindelse med pandemien har rammet samiske elever på samme måte som øvrige elever i Norge, men de utfordringer samiske opplæringstilbud normalt har, ble forsterket i pandemiperioden.

Da skolene ble stengt i mars 2020, var det mange skoler/kommuner som ikke hadde den digitale infrastrukturen på plass, noe som medførte at fjernundervisningen kom sent i gang og elevene tapte en stor del av læringen. Skolene hadde ikke felles plattformer som de kunne ha digital opplæring på og mange elever hadde ikke tilgang til pc/nettbrett.

Digitale læremidler på samisk har alltid vært en mangelvare. I pandemien førte dette til at elever med rett til opplæring på samisk, måtte bruke digitale læremidler på norsk. Det innebærer at elevene måtte bruke tid og krefter på å transformere input fra norsk til samisk, noe som sannsynligvis ga negative konsekvenser for elevenes læringsutbytte.

Skolene i grenseområdene mot Finland og Sverige drar fordeler med at samiske lærerressurser som bor i disse landene jobber som lærere på norske skoler, samt at skolene har samarbeid om samisk opplæring på tvers av grensene. Forbudet om grensekryssing skapte utfordringer i kontinuiteten av samisk opplæringstilbud.

Videre har Sametinget fått tilbakemeldinger om at det viktige tilbudet om språkbad/hospitering, ikke ble gitt i pandemiperioden. Dette tilbudet er svært viktig for elever utenfor samiske forvaltningsområder, der elever har behov for opplæring i samiskspråklige miljøer for å få best mulig språkutvikling.

Det gledelige er at fjernundervisning i samiskfaget, som er en utbredt og viktig språkopplæringsarena, gikk nærmest knirkefritt i pandemiperioden. Denne metodikken er godt innarbeidet i skolene, både teknisk og faglig. Dette dro de fordel av i pandemien.

Kultur

Grensestengningene har hatt uforholdsmessig konsekvenser for samisk kultur. Samhandling og felles prosjekter har vært særskilt utsatt. Konsekvensene av dette har vi per i dag ikke nødvendig kunnskap om og vi ber om at gjennomføres en særskilt evaluering av dette. Vi vil også under dette punktet vise til den praksis som Finland fikk til i forhold til grensepassering av den samiske befolkningen i grenseområdene.

Sametinget er tilgjengelig for ytterligere innspill, og ser det som svært viktig at vi blir tatt med i arbeidet med å styrke beredskapen og kunnskapsgrunnet for denne i det videre arbeidet.

Dearvvuodaiguin/Med hilsen

Hege Fjellheim
ossodatdirektevra/avdelingsdirektør

Kirsten Anne Guttorm
seniorráđđeaddi/seniorráđgiver

*Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga./
Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.*

Reivve vuostáiváldi / Hovedmottaker:
Justis- og Postboks 8005 Dep. 0030 OSLO
beredskapsdepartementet

Mielddus / Vedlegg:
0621_001
0621_001